

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000619)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 9 KLOSTERFJORDEN - GETTERÖN

Kommun: Varberg

Karta: 68 S0, 5B NO **Läge:** **Areal:** 7300 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland och 15d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Naturvetenskaplig kust/havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner

Landskapsform: Slätt, skärgård.

Riksvärde

Geovetenskap		
Naturbetesmark	Flora	
	Fauna	
Marin strandäng	Fauna	

Värdeomdöme: Kuststräckan Klosterfjorden - Getterön har stora geovetenskapliga värden, bl a genom det system av ändmoräner som präglar Balgöfjordens morfologi. Balgöfjorden är även av marinbiologiskt intresse.

I området finns ett väl bevarat och varierat, öppet kulturlandskap av stort värde. Representativa naturbetesmarker utgörs av havsstrandäng, ljunghed, buskrik utmark, annan öppen utmark, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Havsstrandängarna är även värdefulla rast- häcknings- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel. Lokalerna är Getterön, Fyrstrandsfjorden, Balgö-Grässkär, Årnäsudden, Klosterfjorden och Båtafjorden. Getterön är även ett internationellt utpekade värdefullt våtmarksområde, sk Ramsarområde.

Huvudkriterier:

- A Framstående exempel på kustlandskap som särskilt väl visar landskapets utveckling
- C Hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Mycket rikt växt- och djurliv

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av oexploaterat skärgårdslandskap bibehålls och vattnets kvalitet hålls god. Restaureringsåtgärder vidtas inom Getteröns fågelreservat för att förhindra uppgrundning, igenväxning med bladvass m m. Kanalisering av friluftslivet till mindre sårbara delar av området. Områdets värde kan påverkas negativt av t ex avloppsutsläpp, muddring, tippning, undervattenssprängning, fiskodling, algodling, båthamn, vindkraftverk eller annan anläggning, bebyggelseexploatering, friluftsliv i känsliga delar.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Följande naturreservat finns i området: Gamla Varberg (45 ha), Årnäsudden (65 ha), Getteröns fågelreservat (350 ha, varav 235 ha land), Västra Getterön (183 ha, varav 53 ha land) och Balgö (2 200 ha).
- Sälskyddsområde N8 Stora Både och Lilla Både (12 ha).
- Getterön är ett internationellt utpekat värdefullt våtmarksområde, ett s k Ramsarområde (300 ha).
- Västra Getterön (SE0510048), Gamla Varberg (SE0510051) och Årnäsudden (SE0510053) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI). Getteröns fågelreservat (SE0510049) och Balgö (SE0510050) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Kuststräckan från Klosterfjorden till Getterön är en varierad skärgårdskust med öar, utskjutande uddar och grunda vikar. Balgö är den enda större ön i området, men ett flertal mindre öar och skär finns. Getterön var tidigare en ö, skild från fastlandet genom ett smalt och grunt sund. När vägen till Getterön byggdes 1935-36 förvandlades sundet till en nordlig och en sydlig vik. Den norra viken grundades efterhand upp och området blev en internationellt känd fågellokal.

Genom området går den naturgeografiska gränslinjen mellan den sydhalländska kustslätten i söder och det sydvästsvenska sprickdalslandskapet i norr. Flera berggrundsgränser löper genom området. Från Gamla Varberg och norrut dominerar granit. Balgö är uppbyggd av en basisk gnejs. I området Fyrstrandsfjorden - Farehammarsviken överväger en mörk, grovkornig charnockit. I ett smalt bälte från strandlinjen vid Gamla Varberg och söderut finns en ribba granulit. Även ögongnejs m m förekommer. Rundhällar med isräfflor och skärbrott finns bl a vid Gamla Varberg och Västra Getterön. I sydöstra delen av Västra Getterön finns ett långt stråk med jättegrytor.

I Balgöfjorden präglas skärgårdens morfologi av ett system parallella ändmoränryggar i NV-SO-lig riktning. De går från fastlandet, fortsätter under havsytan och dyker i vissa fall upp på öarna igen.

De tre uddarna sydväst om Fyrstrandsfjorden är de nordligaste ändmoränerna i denna serie. Inom området finns dessutom vidsträckta klapperfält, serier av strandvallar, strandparallella revlar i de långgrunda vikarna, marskland m m.

Området hyser ett öppet, betespräglat kustlandskap och vegetationen är mycket varierad. De representativa naturbetesmarkerna utgörs av havsstrandäng, ljunghed, buskrik utmark, annan öppen utmark, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage och har vegetationstyper som sandrished, saltgrässtrandäng, ljunghed, rödvenhed, hållmarkstorräng, fårsvingeltorräng, tuvtåteläng, staggäng och salttågstrandäng. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som revigt saltgräs, salttåg, blåsklöver, trift, gulkämpar, käringtand, granspira, klockljung, kattfot, jungfrulin, backtimjan, stagg och ljung.

Vackra hållmarksljunghedar finns bl a på Årnäsudden, Gamla Varberg och Västra Getterön. I anslutning till vikarna finns marskland och havsstrandängar. Vid Båtafjorden övergår havsstrandängarna inåt land i vidsträckt översvänningsmarker utmed St Även. På Balgö finns ett naturskönt kulturlandskap med hållmarksljunghedar, torrängar, triftängar, havsstrandängar m m.

Getteröns naturreservat utgörs i väster av Farehammarsviken med angränsande havsstrandängar. I öster mynnar Himleån med sitt sötvatten i en säregen lagunbildning, "bassängen". Vidsträckt säv- och vassområden finns i området. Fågellivet är synnerligen rikt i området och Getteröns fågelreservat har utpekats som ett internationellt värdefullt våtmarksområde av högsta skyddsvärde, ett sk Ramsarområde. Reservatets betydelse understryks av att området ligger längst i sydväst i en serie fågelrika sankmarksområden i landet (t ex Tåkern och Hornborgasjön) och utnyttjandet blir därför mycket intensivt, särskilt under höststräcket. Stora ansamlingar av vadare och änder, bl a tusentals krickor, bläsänder och gräsänder, utnyttjar Getterön som rastlokal under vår och höst. Även antalet häckande arter är stort.

Andra särskilt värdefulla rast- och häckningsplatser för vadare och änder i området är strandängarna i de inre delarna av Båtafjorden och Klosterfjorden samt på Balgö. Strandängarna vid Getterön och Båtafjorden har tätheter av häckande vadare som troligen saknar motsvarighet i landet. Exempel på arter som häckar i området är småtärna, skärfläcka, brushane, rödspov, kärrensäppa och snatterand. Arter som regelbundet uppehåller sig i området under skilda tider på året är t ex havsörn, pilgrimsfalk, fiskgjuse, berglärka, jorduggla och salskrake.

Omfattande undersökningar rörande bl a hur fågellivet påverkas av skötsel och vegetationsutveckling inom olika delar av Getteröns fågelreservat bedrivs av Getteröns fågelstation och zoologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Genom bl a närsalttillförsel från Himleån och kommunalt avloppsutsläpp pågår en uppgrundning och igenväxning av våtmarkerna inom reservatet. Omfattande restaureringsåtgärder har utförts under 1990-talet. Bl a har en bräckvattendamm skapats i ett område tidigare dominerat av bladvass. Dessutom har en omfattande restaurering av strandängarna utförts. Området har sedan flera år ett välanpassat betestryck. Sedan 1995 finns ett Naturrum med ca 35 000 besökare årligen (2000).

Getteröns fågelreservat är av internationellt intresse som rastlokal för sjöfågel och vadare. Strandängarna vid Getterön, de inre delarna av Klosterfjorden och Båtafjorden samt på Balgö tillhör sammantaget landets främsta häckningsplatser för vadare. Fågellivet är även i övrigt rikt och ett flertal hotade arter förekommer.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) begärt ändring av felaktigt angivet riksvärde, där riksvärdet "bevuxen sjö" utgår. Ligger hos NV för hantering.

I utredningen "Marina reservat 1980", SNV PM 1297, har Balgöarkipelagen angetts som ett marint värdefullt område som bör prioriteras vid säkerställande av marina reservat.

Område nr 34, 35, 54, 55, 56, 58, 76, 79, 101 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 7 Getterön - Årnäs - Balgöarkipelagen.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-48 (NR)/50 (NR)/51/52/55/53 (NVO)/76 (NR)/79/80/82/83/92 och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-23, 83-29, 83-30, 83-43).

Referenser: *Bengtsson, S. 1977.* Skötselplan för Getteröns fågelreservat. Gustavsson, K.O. 1979. Gamla Varbergs naturreservat. Geomorfologi och vegetation. Länsstyrelsens medd. nr. 1980:2. Länsstyrelsen. 1977. Natur i Hallands län.

Pehrsson, O. m.fl. 1973. Getteröns fågelreservat. Skydd och vård. SNV PM 423.

Pehrsson, O. m.fl. 1980. Getteröns naturreservat. Undersökningar och skötsel förslag. SNV PM 1264.

Pehrsson, O. och Unger, U. 1970. Inventering av häckande, rastande och övervintrande sjöfågel och vadare m fl utmed hallandskusten.

Statens naturvårdsverk. 1980. Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kust. Marina reservat. SNV PM 1297.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Påse, T., 1990: Beskrivning till jordartskartan Varberg NO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 102.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Naturvårdsverket. Våtmarksinventering datakörning PAN-utvalda objekt, naturgeografisk region 10.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.